
Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2011:3

**Ändringar i kyrkoordningen – försöksordning, valfrågor
m.m.**

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 18-19 maj 2011

Anders Wejryd

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen är uppdelad i tre separata avsnitt.

I skrivelsen föreslås följande ändringar i kyrkoordningen:

- Användning av försöksordningar för huvudgudstjänst och kyrkliga handlingar som ett led i arbetet med en ny kyrkohandbok möjliggörs genom att 2011 års kyrkomöte beslutar att sådan försöksverksamhet får bedrivas samt att kyrkomötet ska kunna delegera till kyrkostyrelsen att fatta beslut om gudstjänstordningar som får användas som alternativ till ordningarna i gällande kyrkohandbok. Kyrkostyrelsen ska även få utfärda bestämmelser om användningen av sådana försöksordningar.
- Det ska finnas enhetliga bestämmelser om när beslut beträffande olika lokala beslutande organ ska ha anmälts till stiftsstyrelsen för att gälla vid kommande kyrkoval.
- Antalet ersättare i samfällda kyrkofullmäktige ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i samfällda kyrkofullmäktige. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat.
- Stiftsfullmäktige får besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen vid val till stiftsfullmäktige.
- Stiftsstyrelsen får även fortsättningsvis besluta om indelning av en församling i flera valdistrikt. Ett sådant beslut gäller tills vidare men upphör att gälla vid ändring i församlingsindelningen eller om stiftsstyrelsen av annat skäl beslutar att upphäva eller ändra indelningen.
- För att skapa rimligare tidsutrymme för arbetet med kandidatanmälningar ska ansökningar om registrering av en gruppbezeichnung och anmälan av kandidater vara inkomna den 15 april i stället för den 15 maj under valåret.
- Ett förtydligande görs av bestämmelserna om när en registrerad nomineringsgrupp ska avregistreras.

- KsSkr 2011:3
- Tiden för när avstämningen ska göras för uppgifterna i röstlängden ändras från 30 till 45 dagar före den ordinarie valdagen. I konsekvens med detta ändras också bestämmelsen om rättelse i röstlängden.
  - Det enda krav som ska gälla för någon att vara vittne vid brevröstning ska vara att hon eller han har fyllt 18 år.

Vidare föreslås följande smärre korrigering i kyrkoordningen:

- Kyrkostyrelsen och kyrkomötet stavas genomgående med liten begynnelsebokstav.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll	1
Kyrkoordningen och försöksverksamhet avseende kyrkohandboken	5
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	5
Ändring i kyrkoordningen	5
Kyrkostyrelsens förslag	6
Bakgrund	6
Gällande bestämmelser	6
Överväganden och förslag	8
Vissa ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val	11
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	11
Ändringar i kyrkoordningen	11
Kyrkostyrelsens förslag	18
Tidpunkter för vissa beslut om beslutande organ	19
Antal ersättare i samfällda kyrkofullmäktige	21
Inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige	22
Valdistriktsindelning	26
Tidpunkter för ansökan om gruppbe-teckning och anmälan av kandidater	27
Avregistrering av nomineringsgrupp	28
Tidpunkt för upprättande av röstlängd	28
Vittne vid brevröstning	29
Övriga ändringar i kyrkoordningen	30
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	30
Liten begynnelsebokstav på kyrkomötet och kyrkostyrelsen	30
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll	31

Inledning

Skrivelsen består av tre delar och innehåller ett antal förslag till ändringar i kyrkoordningen. Den första delen behandlar ändring för att möjliggöra användning av försöksordningar för huvudgudstjänst och kyrkliga handlingar som ett led i arbetet med en ny kyrkohandbok. Den andra delen behandlar ändringar i flera bestämmelser gällande direkta val. Den tredje och sista delen behandlar ändringen att kyrkostyrelsen och kyrkomötet genomgående stavas med liten begynnelsebokstav.

Några förslag har föranletts av uppdrag från 2010 års kyrkomöte. Andra förslag har sin grund i behov av ändringar som kyrkostyrelsen har uppmärksammat under året. Slutligen finns det förslag som utgör följdändringar till tidigare beslutade ändringar i kyrkoordningen.

Förslagen om ändringar angående kyrkovalet och med anledning av försöksordningar för huvudgudstjänst och kyrkliga handlingar har remitterats till bl.a. stiftet och utvalda församlingar och samfälligheter. De förslag som endast innebär ändringar av redaktionell art har inte varit föremål för remissbehandling.

De ändringar som avser försöksordningar föreslås träda i kraft den 1 december 2011 och ändringarna avseende kyrkovalet den 1 januari 2013.

Kyrkoordningen och försöksverksamhet avseende kyrkohandboken

KsSkr 2011:3

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändring i 18 kap. kyrkoordningen.
2. Kyrkomötet beslutar att som ett led i arbetet med en ny kyrkohandbok som ska ersätta 1986 års kyrkohandbok får försöksverksamhet bedrivas i Svenska kyrkans församlingar i enlighet med 18 kap. 3 § 2 st kyrkoordningen.

Ändring i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1) att 18 kap. 3 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap. Gudstjänstböcker

3 § Den svenska kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Den används även vid församlingens gudstjänster i övrigt.

3 § Den svenska kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Den används även vid församlingens gudstjänster i övrigt.
När förslag till en ny kyrkohandbok utarbetas beslutar kyrkomötet om försöksverksamhet får bedrivas. Har kyrkomötet fattat ett sådant beslut får kyrkostyrelsen besluta om gudstjänstordningar som får användas som alternativ till dem som finns i kyrkohandboken och utfärda bestämmelser om användningen av sådana försöksordningar.

Detta beslut träder i kraft den 1 december 2011.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningen ändras så att användning av försöksordningar för huvudgudstjänst och kyrkliga handlingar som ett led i arbetet med en ny kyrkohandbok möjliggörs. Förslagen innebär att 2011 års kyrkomöte beslutar att sådan försöksverksamhet får bedrivas samt att kyrkomötet ska kunna delegera till kyrkostyrelsen att fatta beslut om gudstjänstordningar som får användas som alternativ till ordningarna i gällande kyrkohandbok. Kyrkostyrelsen ska även få utfärda bestämmelser om användningen av sådana försöksordningar.

Bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 december 2011 så att försöksverksamheten ska kunna påbörjas första söndagen i advent 2012.

Ändrad paragraf: 18 kap. 3 §

Promemorians förslag

Överensstämmer delvis med vårt.

Remissinstanserna

Av de 40 remissinstanserna har 22 yttrat sig över förslagen och flertalet av dessa är positiva. *Södertälje församling* avstyrker att paragraferna införs i enlighet med förslagen och menar bl.a. att det bör framgå att det är kyrkomötet som fattar beslut om försöksverksamhet samt att det är mycket olämpligt att öppna för att kyrkostyrelsen allmänt ska få utfärda bestämmelser rörande domkapitlet och dess uppgifter. Liknande synpunkter lämnas också av *Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift*, *Domkapitlet i Visby stift* och *Domkapitlet i Lunds stift*. *Trelleborgs församling* menar att förslaget till medgivande för domkapitel att fatta beslut i kyrkoordningens 6 kap. 8 § och 18 kap. 3 § möjligen bör tidsbegränsas.

Bakgrund

På uppdrag av kyrkostyrelsen pågår ett arbete som syftar till en revision av kyrkohandboken. I kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet om mål och rambudget för Svenska kyrkans nationella nivå åren 2007–2009 sägs att det under planeringsperioden kommer att bedrivas ett arbete med översyn av Den svenska kyrkohandboken 1986–87 (se KsSkr 2006:1 s. 12). Kyrkomötet har sedan avvaktat kyrkohandboksgruppens uppdrag och sagt sig inte vilja föregripa det arbete med ny kyrkohandbok som pågår (se bl.a. Gudstjänstutskottets betänkande G 2008:5 s. 6).

Kyrkostyrelsen har beslutat att arbetet med en revision av kyrkohandboken ska innefatta försöksordningar för huvudgudstjänst och kyrkliga handlingar. Det är inte möjligt att genomföra en försöksverksamhet inom ramen för de bestämmelser som nu finns i kyrkoordningen. Det krävs alltså på vissa punkter en översyn av kyrkoordningen för att göra det möjligt att använda de planerade försöksordningarna.

Gällande bestämmelser

I 18 kap. 1 § i kyrkoordningen sägs att Svenska kyrkans gudstjänstböcker, bl.a. Den svenska kyrkohandboken, som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära ska antas av kyrkomötet. I 10 kap. 2 § sägs att kyrkostyrelsen får besluta om närmare bestämmelser på de områden där kyrkomötet ska utfärda bestämmelser när detta är särskilt angivet i kyrkoordningen. Det finns dock i

nuvarande reglering inga bestämmelser om delegation av beslut som gäller gudstjänstböcker.

KsSkr 2011:3

Det bör noteras att beslut om gudstjänstböcker hör till det som omfattas av en särskild beslutordning enligt bestämmelser i 11 kap. Enligt 17 § i det kapitlet ska Läronämnden yttra sig innan kyrkomötet beslutar bl.a. i ärenden som gäller att anta eller ändra Svenska kyrkans böcker samt i ärenden som gäller bestämmelser om gudstjänster, sakrament och övriga handlingar. Det är alltså fråga om ett obligatoriskt yttrande från Läronämndens sida. Vidare gäller enligt 18 § i samma kapitel att om biskoparna finner att ett visst beslut skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, kan de skjuta upp avgörandet av ärendet till nästkommande nyvalda kyrkomöte.

I 18 kap. 3 § föreskrivs att Den svenska kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Vidare sägs att kyrkohandboken används även vid församlingens gudstjänster i övrigt. Utöver vid de kyrkliga handlingarna är det alltså för huvudgudstjänsten föreskrivet att kyrkohandbokens ordningar ska användas. Detta framgår också av 17 kap. 4 § där det sägs att huvudgudstjänst ska firas enligt någon av de ordningar för huvudgudstjänster som finns i Den svenska kyrkohandboken eller som gudstjänst med biskops-, präst- eller diakonvigning, sändning, mottagande av kyrkoherde eller kyrkoinvigning. För andra gemensamma församlingsgudstjänster än huvudgudstjänster finns inte några föreskrivna gudstjänstordningar i kyrkoordningen. Det finns dock i 20 kap. 1 § grundläggande bestämmelser om nattvardsfirande. Där sägs att nattvarden ska firas med läsning av instiftelseorden samt utdelande av det välsignade brödet och vinet. Det finns även beträffande de kyrkliga handlingarna angivet vad som är av konstitutiv karaktär. I 19 kap. 1 § sägs att dopet ska ske i Faderns och Sonens och den helige Andes namn med rent vatten genom begjutning eller nedsänkning. I 21 kap. 1 § sägs att bikten, som ska ske enskilt, innefattar att den biktande bekänner sina synder och att prästen tillsäger förlåtelsen på Kristi uppdrag. I 22 kap. 1 § anges att konfirmationen ska innefatta dopundervisning, deltagande i församlingens gudstjänstliv samt en konfirmationsgudstjänst med redovisning, trosbekännelse, bön med handpåläggning och sändning. I 23 kap. 1 § anges att vigselgudstjänsten ska omfatta makarnas samtycke till äktenskapet, ömsesidiga löften om livslång kärlek och trohet, tillkännagivande att äktenskapet har ingåtts samt kyrkans förbön med välsignelse. Därtill sägs att den ska äga rum inför vittnen. I 24 kap. 1 § sägs att begravningen kan omfatta utfärdsbön, bisättning, begravningsgudstjänst och gravsättning. I 2 § i samma kapitel anges att begravningsgudstjänsten ska innefatta överlåtelse och begravningsbön.

Bestämmelser om undantag från att kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster finns i 18 kap. 6 §. Något motsvarande undantag finns inte då det gäller de kyrkliga handlingarna. Det krävs därmed ett beslut av kyrkomötet för att det ska kunna bedrivas någon form av försöksverksamhet med alternativa ordningar för kyrkliga handlingar.

Det finns flera bestämmelser i kyrkoordningen som avser den lokala beslutsordningen i frågor om församlingens gudstjänstliv. Enligt 17 kap. 6 § är det kyrkorådet som efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker beslutar vilka i Den svenska kyrkohandboken angivna former av huvudgudstjänst som utöver högmässa ska användas i församlingen. Beslut av detta slag hör hemma i församlingsinstruktionen. Det krävs alltså kyrkorådsbeslut för att använda någon annan form än högmässa och när kyrkorådet beslutat om användning av en annan ordning ska denna också brukas. Det finns inget sagt om med vilken frekvens olika gudstjänstordningar ska användas. Det finns dock i 17 kap. 9 § angivet att kyrkoherden efter samråd med församlingens kyrkoråd,

präster och kyrkomusiker fastställer en plan för församlingens gudstjänster. En sådan gudstjänstplan torde ofta omfatta en arbetstermin.

När det gäller den närmare utformningen av församlingens huvudgudstjänst inom ramen för gällande kyrkohandbok sägs i 17 kap. 8 § att kyrkoherden efter samråd med församlingens kyrkoråd, präster och kyrkomusiker beslutar om huvudgudstjänstens uppbyggnad och utformning. Det är den präst som leder gudstjänsten som beslutar vilka av kyrkohandbokens alternativa moment som ska användas. Enligt 18 kap. 6 § får huvudgudstjänst firas vid ett visst tillfälle eller under en viss tid enligt en annan ordning än de som finns i kyrkohandboken. Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter medgivande från kyrkorådet. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet. Domkapitlet kan om det finns särskilda skäl ändra eller upphäva ett sådant beslut.

Överväganden och förslag

Inför beslutet om 1986 års kyrkohandbok bedrevs en mycket omfattande försöksverksamhet. Den genomfördes i olika skeden och med olika formella förutsättningar. I ett första skede pågick försöksverksamhet under domkapitlets ledning i högst tio församlingar per stift. Man provade material från 1968 års kyrkohandbokskommitté men även gudstjänstordningar framtagna i enskilda stift. I ett andra skede kunde församlingarna använda alternativa gudstjänstordningar som hade varit föremål för beslut i kyrkomötet och som hade som en utgångspunkt remissbehandlade förslag från 1968 års kyrkohandbokskommitté. De alternativa ordningar som hade beslutats av kyrkomötet kunde användas i alla församlingar.

För att försöksverksamhet ska kunna bedrivas när en ny kyrkohandbok utarbetas bör det krävas beslut av kyrkomötet eftersom detta är en avvikelse från vad som annars gäller enligt kyrkoordningen. Det är dock inte rimligt att kyrkomötet ska sakbehandla de gudstjänstordningar som ska användas i försöksverksamheten. Enligt 10 kap. 2 § i kyrkoordningen får kyrkostyrelsen besluta om närmare bestämmelser på områden där kyrkomötet annars ska fatta beslut när detta är särskilt angivet i kyrkoordningen. Om kyrkomötet – i samband med att förslag till ny kyrkohandbok utarbetas – har beslutat att försöksverksamhet ska få bedrivas, bör därför kyrkomötet kunna delegera till kyrkostyrelsen att fatta beslut avseende de gudstjänstordningar som då får användas.

Detta kan åstadkommas genom ändringar i 18 kap. 3 §. Där anges nu huvudregeln att Den svenska kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. I ett nytt andra stycke kan föreskrivas att kyrkostyrelsen får besluta om gudstjänstordningar som får användas i försöksverksamheten som alternativ till dem som finns i kyrkohandboken. Med gudstjänstordningar avses såväl ordningar för, med gällande terminologi, huvudgudstjänster och för kyrkliga handlingar. Kyrkostyrelsen bör även få utfärda bestämmelser om användningen av sådana gudstjänstordningar. Avsikten med detta är att kyrkostyrelsen ska kunna fatta vissa övergripande beslut om försöksverksamheten. De bestämmelser som torde behöva beslutas av kyrkostyrelsen kan vara av olika slag. En förutsättning för kyrkostyrelsens befogenhet är dock att kyrkomötet först har beslutat att försöksverksamhet får bedrivas. Även detta bör framgå av bestämmelsen.

Som tidigare har redovisats ska Läronämnden yttra sig innan kyrkomötet fattar beslut om Svenska kyrkans böcker samt beslutar om bestämmelser om gudstjänster, sakrament och övriga handlingar. Det bör noteras att det finns en i viss utsträckning motsvarande ordning för vissa beslut från kyrkostyrelsens sida. I

12 kap. 3 a § sägs att kyrkostyrelsen ska begära in yttrande från Biskopsmötet vid beredningen av styrelsens beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt. Beslut om gudstjänstordningar och om användningen av dessa bör vara sådana beslut där yttrande ska inhämtas från Biskopsmötet.

Det hör till biskopens och domkapitlets uppgifter enligt 57 kap. 1 § att ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och bistå med råd, stöd och hjälp bl. a. i frågor som rör kyrkans lära, böcker, sakrament, gudstjänst och övriga handlingar. I linje med detta är det naturligt att domkapitlet är det organ som avgör vilka av stiftets församlingar som får delta i försöksverksamheten. Avsikten är att säkerställa att ett representativt urval om minst 20 procent av församlingarna i varje stift ska delta. Till det som behöver finnas med i kyrkostyrelsens bestämmelser om försöksverksamheten hör dock att ange den avsedda omfattningen och vilka kriterier som ska gälla vid domkapitlens urval av församlingar.

Till de omdiskuterade frågorna i samband med den försöksverksamhet som föregick 1986 års kyrkohandbok hörde hur beslut skulle fattas i församlingarna om deltagande i denna verksamhet. Det gällde framförallt frågor om kyrkorådets och kyrkoherdens beslutskompetens. Det gällde inte samma beslutordning för alla gudstjänstordningar och alla skeden av försöksverksamheten. Ordningen för de lokala besluten om deltagande i försöksverksamheten torde höra till det som behöver finnas med i bestämmelser från kyrkostyrelsen om användning av försöksordningar.

I 6 kap. 8 § sägs att domkapitlet självständigt ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen. Enligt kyrkoordningskommentarerna i kyrkoordnings-skrivelsen till 1999 års kyrkomöte, CsSkr 1999:3, är en avsikt med denna bestämmelse att domkapitlet inte får åläggas andra uppgifter än dem som enligt kyrkoordningen ska ankomma på domkapitlet. Det innebär att kyrkostyrelsen, enligt nu gällande bestämmelser, inte kan fatta beslut om att domkapitlet ska fullgöra vissa uppgifter som hör samman med försöksverksamheten avseende kyrkohandboken. Därför föreslogs i den remitterade promemorian att kyrkostyrelsen skulle få möjlighet att i närmare bestämmelser ge domkapitlet uppgifter som behövs för genomförande av försöksverksamhet.

Flera remissinstanser, däribland Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift och Domkapitlet i Visby stift, har haft synpunkter på de föreslagna ändringarna i denna del och menar att kyrkostyrelsens befogenheter inte ska utökas på detta sätt.

Det har också framförts att de åtgärder som behöver vidtas av ett stift för att försöksverksamheten ska kunna påbörjas när väl kyrkomötet har beslutat om det, är sådana som naturligt hör till domkapitlet i deras roll utan att detta behöver regleras särskilt. Mot denna bakgrund föreslås ingen sådan ändring av 6 kap. 8 § som föreslogs i den remitterade promemorian.

Förslaget till ändring i 18 kap. 3 § ser något annorlunda ut än det remitterade förslaget pga. vad bl.a. Södertälje församling anför i sitt remissvar. I förslaget till 18 kap. 3 § 2 st framgår nu att det är kyrkomötet som beslutar om försöksverksamhet får bedrivas när förslag till ny kyrkohandbok utarbetas. Som ett led i det nu pågående arbetet med ny kyrkohandbok föreslår kyrkostyrelsen också att kyrkomötet nu ska fatta ett sådant beslut om försöksverksamhet.

Avsikten är att försöksverksamheten ska kunna påbörjas första söndagen i advent den 2 december 2012. Det står klart att det krävs förberedelsearbete för genomförande av försöksverksamheten som behöver påbörjas i god tid innan denna tar sin egentliga början. Det gäller bl.a. information till dem som ska delta i försöksverksamheten och lokala beslut om att delta. I det remitterade förslaget föreslogs att bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 januari 2012 så att

KsSkr 2011:3 kyrkostyrelsen har möjlighet att i god tid besluta om användningen av försöksordningar. Efter kontakter med ansvariga för revisionen av kyrkohandboken har det uppdagats att för att beslut ska kunna fattas i kyrkostyrelsen i tillräckligt god tid för att försöksverksamhetens alla olika aspekter ska fungera gentemot stiftet, så behöver ikraftträdandetiden tidigareläggas något jämfört med det remitterade förslaget. Bestämmelsen föreslås därför träda i kraft den 1 december 2011.

Vissa ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val

KsSkr 2011:3

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i 3, 4, 7, 33 samt 38 kap. kyrkoordningen.

Ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

dels att 3 kap. 9, 53 och 54 §§, 4 kap. 13 §, 7 kap. 4 §, 33 kap. 4 § samt 38 kap. 11, 20, 21, 26, 27, 29, 30, 37, 41, 57, 75 och 82 §§ ska ha följande lydelse, *dels* att det ska införas två nya paragrafer, 38 kap. 16 a och 68 §§, samt närmast före 16 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. Beslutande organ i församlingar och samfälligheter

9 § När kyrkofullmäktige ska utses första gången, beslutar det direktvalda kyrkorådet om antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige. Stiftsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet. Har ett beslut inte *fattats* senast den 1 *februari* under valåret får stiftsstyrelsen besluta om antalet ledamöter och ersättare.

9 § När kyrkofullmäktige ska utses första gången, beslutar det direktvalda kyrkorådet om antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige. Stiftsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet, *dock senast den 1 mars under valåret*. Har ett beslut inte *anmälts till stiftsstyrelsen* senast den 1 *mars* under valåret får stiftsstyrelsen besluta om antalet ledamöter och ersättare.

Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter eller ersättare ska ändras, ska beslutet för att gälla ha anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars.

53 § Samfällda kyrkofullmäktige fastställer antalet ledamöter i fullmäktige.

Antalet ledamöter *i fullmäktige* ska bestämmas till ett udda antal och till minst

- 15 i samfälligheter med högst 5 000 röstberättigade,
- 25 i samfälligheter med över 5 000 till och med 20 000 röstberättigade,
- 35 i samfälligheter med över 20 000 till och med 40 000 röstberättigade,
- 45 i samfälligheter med över 40 000 röstberättigade.

Antalet ledamöter i fullmäktige ska bestämmas till ett udda antal och till minst

53 § Samfällda kyrkofullmäktige fastställer antalet ledamöter *och ersättare* i fullmäktige.

Antalet ledamöter ska bestämmas till ett udda antal och till minst

- 15 i samfälligheter med högst 5 000 röstberättigade,
- 25 i samfälligheter med över 5 000 till och med 20 000 röstberättigade,
- 35 i samfälligheter med över 20 000 till och med 40 000 röstberättigade,
- 45 i samfälligheter med över 40 000 röstberättigade.

- 15 i samfälligheter med högst 5 000 röstberättigade,
- 25 i samfälligheter med över 5 000 till och med 20 000 röstberättigade,
- 35 i samfälligheter med över 20 000 till och med 40 000 röstberättigade,
- 45 i samfälligheter med över 40 000 röstberättigade.

För ledamöter utses lika många ersättare.

Antalet ersättare ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i samfällda kyrkofullmäktige. Om det då uppkommer ett decimaltal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat.

Med röstberättigad avses en person som uppfyller kraven för rösträtt enligt 33 kap. 2 § den 1 oktober året före valåret.

54 § När samfällda kyrkofullmäktige ska utses första gången, bör församlingarna komma överens om antalet ledamöter med ledning av 53 §. Stiftsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet. *Om församlingarna inte kan enas, bestämmer stiftsstyrelsen antalet ledamöter och ersättare.*

54 § När samfällda kyrkofullmäktige ska utses första gången, bör församlingarna komma överens om antalet ledamöter med ledning av 53 §. Stiftsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet, *dock senast den 1 mars under valåret. Har ett beslut inte anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret får stiftsstyrelsen besluta om antalet ledamöter och ersättare.*

4 kap. Kyrkorådet, kyrkonämnden och andra nämnder i församlingar och samfälligheter

13 § När ett direktvalt kyrkoråd ska utses första gången beslutar kyrkofullmäktige om antalet ledamöter och ersättare. Stiftsstyrelsen ska underrättas om beslutet senast den 1 mars under valåret.

13 § När ett direktvalt kyrkoråd ska utses första gången beslutar kyrkofullmäktige om antalet ledamöter och ersättare. Stiftsstyrelsen ska *genast* underrättas om beslutet, *dock* senast den 1 mars under valåret. *Har ett beslut inte anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret får stiftsstyrelsen besluta om antalet ledamöter och ersättare.*

Om ett direktvalt kyrkoråd beslutar att antalet ledamöter eller ersättare ska ändras, ska beslutet för att gälla vid det kommande valet ha anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret.

- 4 § Stiftsfullmäktige fastställer antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige. Antalet ledamöter ska bestämmas till ett udda tal och till minst 41.

Antalet ersättare ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i stiftsfullmäktige. Om det då uppkommer ett decimaltal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat.

Antalet ersättare ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i stiftsfullmäktige *eller i varje valkrets om stiftsfullmäktige enligt 38 kap. 16 a § har beslutat att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen*. Om det då uppkommer ett decimaltal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat.

33 kap. Kyrkans förtroendevalda

- 4 § Valbar till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan är den som tillhör Svenska kyrkan, är döpt och fuller 18 år senast på dagen för valet. Härtill ska den som väljs vara folkbokförd i

1. församlingen, om det gäller val till en församling,
2. en församling som ingår i samfälligheten, om det gäller val till en samfällighet, eller
3. en församling inom stiftet, om det gäller val till stiftet.

Den som tillhör en icke-territoriell församling är vid val till församling inte valbar till den församling där han eller hon är folkbokförd utan i stället till den icke-territoriella församlingen. Vid val till samfällighet är hon eller han endast valbar till en samfällighet där den icke-territoriella församlingen ingår.

Det finns ytterligare bestämmelser om valbarhet vid val till kyrkomötet i 38 kap. 19 a §.

Det finns ytterligare bestämmelser om valbarhet vid val till *samfällda kyrkofullmäktige i 38 kap. 12 §, vid val till stiftsfullmäktige i 38 kap. 16 a § och vid val till kyrkomötet i 38 kap. 19 a §.*

Om valbarhetshinder i vissa fall finns bestämmelser i 5–9 §§.

38 kap. Direkta val

- 11 § I en pastoratssamfällighet ska varje församling utgöra en valkrets.

Om det i förväg kan bedömas att någon valkrets när mandaten fördelas enligt 9 § kommer att få mindre än fem mandat ska i stället en särskild valkretsindelning göras i samfälligheten.

När det gäller särskilda valkretsindelningar ska samfällda kyrkofullmäktige besluta hur samfälligheten ska delas in i valkretsar, sedan församlingarna har fått tillfälle att yttra sig. För

När det gäller särskilda valkretsindelningar ska samfällda kyrkofullmäktige besluta hur samfälligheten ska delas in i valkretsar, sedan församlingarna har fått tillfälle att yttra sig. För

att gälla ska beslutet vara fastställt av stiftsstyrelsen. *Om samfällda kyrkofullmäktige inte senast den 1 februari under valåret har fattat ett beslut som kan fastställas av stiftsstyrelsen, får styrelsen besluta hur samfälligheten ska delas in i valkretsar.*

att gälla ska beslutet vara fastställt av stiftsstyrelsen. *Stiftsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet, dock senast den 1 mars under valåret. Har ett beslut inte anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret får stiftsstyrelsen besluta hur samfälligheten ska delas in i valkretsar.*

Vid särskild valkretsindelning ska varje valkrets utformas så att den vid mandatfördelning enligt 9 § kan få minst fem mandat. Den ska omfatta en eller flera församlingar och ha en sammanhängande gränslinje. Antalet mandat för hela samfälligheten ska fördelas så jämnt som möjligt.

Beslut om inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige

16 a § Stiftsfullmäktige får besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen. Sådant beslut ska, för att gälla vid det kommande valet, vara anmält till kyrkostyrelsen senast den 1 mars under valåret.

20 § Varje församling bildar ett valdistrikt.

Stiftsstyrelsen får dock besluta om indelning av en församling i flera valdistrikt. Före ett sådant beslut ska stiftsstyrelsen samråda med valnämnden.

Stiftsstyrelsen får dock besluta om indelning av en församling i flera valdistrikt. *Ett sådant beslut gäller tills vidare men upphör att gälla vid ändring i församlingsindelningen eller om Stiftsstyrelsen av annat skäl beslutar att upphäva eller ändra indelningen.* Före ett sådant beslut ska stiftsstyrelsen samråda med valnämnden.

Beslut om indelning i valdistrikt ska meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet ska tillämpas för första gången. Har beslut fattats om en indelningsändring får dock ett beslut om indelning i valdistrikt meddelas senast den 1 februari under valåret.

21 § Kyrkostyrelsen beslutar om registrering av grupp-beteckning för val till kyrkomötet.

Stiftsstyrelsen beslutar om registrering av grupp-beteckning för val till stiftsfullmäktige, till samfällda kyrkofullmäktige i samfällighet samt till kyrkofullmäktige eller direktvalt kyrkoråd i församling.

För att gälla vid ett ordinarie val ska ansökan om registrering ha inkommit senast den 15 maj valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska ansökan ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

För att gälla vid ett ordinarie val ska ansökan om registrering ha inkommit senast den 15 april valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska ansökan ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

Vid ansökan om registrering av gruppbeteckning ska nomineringsgruppen också anmäla ett ombud.

KsSkr 2011:3

- 26 § En gruppbeteckning som har registrerats enligt 23 § gäller tills vidare. Gruppbeteckningen upphör dock att gälla och ska tas bort ur registret om
1. nomineringsgruppen begär det,
  2. nomineringsgruppen inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till *kyrkomötet, stiftsfullmäktige, samfällda kyrkofullmäktige, kyrkofullmäktige eller till ett direktvalt kyrkoråd*,
  3. nomineringsgruppen inte har något ombud, eller
  4. det inte längre finns någon samfällighet eller församling med namn som ingår i gruppbeteckningen.
- 27 § Innan kyrkostyrelsen respektive stiftsstyrelsen avslår en ansökan om registrering av gruppbeteckning ska styrelsen ge den berörda gruppen möjlighet att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan. Ett sådant meddelande ska vara skriftligt och undertecknat av det ombud som nomineringsgruppen har anmält enligt 21 §.
Inför ett ordinarie val, ska meddelandet ha inkommit senast den 31 maj. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska meddelandet ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.	Inför ett ordinarie val, ska meddelandet ha inkommit senast den 2 maj. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska meddelandet ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.
- 29 § Anmälan av kandidater till samtliga val ska göras hos respektive stiftsstyrelse, vad gäller val till kyrkomötet av kandidaterna i den valkrets som stiftet utgör.
Anmällda kandidater ska registreras hos kyrkostyrelsen.	
För att gälla vid ett ordinarie val ska anmälningarna ha inkommit senast den 15 <i>maj</i> valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska anmälningarna ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.	För att gälla vid ett ordinarie val ska anmälningarna ha inkommit senast den 15 <i>april</i> valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska anmälningarna ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.
- 30 § Om det totala antalet kandidater i en valkrets som anmälts den 15 *maj* är lägre än det antal mandat som valet ifråga avser
- 30 § Om det totala antalet kandidater i en valkrets som har anmälts den 15 *april* är lägre än det antal mandat som valet ifråga avser

ska stiftsstyrelsen omgående informera de nomineringsgrupper som till följd av registrering av beteckning har möjlighet att anmäla kandidater i valkretsen om detta förhållande.

Stiftsstyrelsen ska samtidigt för valet ifråga förlänga tiden för registrering av grupp-beteckning och anmälan av kandidater i en sådan valkrets till den 15 *juni*.

ska stiftsstyrelsen omgående informera de nomineringsgrupper som till följd av registrering av beteckning har möjlighet att anmäla kandidater i valkretsen om detta förhållande.

Stiftsstyrelsen ska samtidigt för valet ifråga förlänga tiden för registrering av grupp-beteckning och anmälan av kandidater i en sådan valkrets till den 15 *maj*.

37 § Kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt, upptagande dem som har rösträtt vid valen. Uppgifterna i det register som avses i 56 kap. 1 § 1 30 dagar före den ordinarie valdagen ska ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

37 § Kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt, upptagande dem som har rösträtt vid valen. Uppgifterna i det register som avses i 56 kap. 1 § 1 45 dagar före den ordinarie valdagen ska ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

41 § Den som anser sig berörd av felaktig uppgift i röstlängden ska senast tisdagen andra veckan före den ordinarie valdagen skriftligen hos kyrkostyrelsen begära att uppgiften rättas. Detta gäller också den som anser sig vara felaktigt utelämnad ur röstlängden.

Det som har hänt senare än 30 dagar före den ordinarie valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse enligt första stycket prövas av kyrkostyrelsen. Kyrkostyrelsen får också på eget initiativ besluta om sådan rättelse av röstlängd som innebär att den som på felaktiga grunder inte har tagits upp i en röstlängd tas upp där.

Det som har hänt senare än 45 dagar före den ordinarie valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

57 § Ett vittne vid brevröstning ska ha fyllt 18 år. *Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne. Detsamma gäller väljarens sambo eller sambons barn.*

57 § Ett vittne vid brevröstning ska ha fyllt 18 år.

68 § *Om det sedan ersättare har utsetts enligt 67 § visar sig att det för en ledamot eller ledamöter i en nomineringsgrupp som har fått ett eller två mandat bara har utsetts en ersättare ska, i enlighet med 3 kap. 53 §, ytterligare en ersättare utses. I det fall nomineringsgruppen har fått mandat i två valkretsar ska ersät-*

turen i första hand utses för den ledamot som har det största personliga röstetalet och i andra hand för ledamoten i den valkrets där nomineringsgruppens röstetal är högst.

75 § Om en nomineringsgrupp i någon valkrets har fått fler mandat än som motsvarar antalet kandidater för nomineringsgruppen på grupp- och kandidatförteckningen gäller följande.

1. Vid val till kyrkomötet ska det överskjutande mandatet vara obesatt.
2. Vid val till stiftsfullmäktige ska *överskjutande mandat* med tillämpning av 86 § flyttas till en annan valkrets. Kan mandatet inte tillsättas på detta sätt ska det vara obesatt under valperioden.

1. Vid val till kyrkomötet ska det överskjutande mandatet vara obesatt.
2. Vid val till stiftsfullmäktige ska *det överskjutande mandatet* med tillämpning av 86 § flyttas till en annan valkrets. Kan mandatet inte tillsättas på detta sätt ska det vara obesatt under valperioden. *Om valbarheten är inskränkt till valkretsen ska dock det överskjutande mandatet vara obesatt.*

82 § Ersättarna inträder till tjänstgöring vid förhinder för ledamot tillhörande samma nomineringsgrupp i valkretsen i den ordning de har utsetts enligt 79 §.

Om nomineringsgruppens samtliga ersättare i valkretsen i stiftsfullmäktige är förhindrade att inställa sig till tjänstgöring ska den ersättare inträda som har utsetts för nomineringsgruppen i någon annan valkrets, efter den grund som nyss har sagts. Därvid har den ersättare företräde som har utsetts i den valkrets där nomineringsgruppens röstetal är högst.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte om stiftsfullmäktige har beslutat om inskränkt valbarhet enligt 16 a och 19 a §§.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2013.

Kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningen ändras på följande sätt.

- Det ska finnas enhetliga bestämmelser om när beslut beträffande olika lokala beslutande organ ska ha anmälts till stiftsstyrelsen för att gälla vid kommande kyrkoval.
- Antalet ersättare i samfällda kyrkofullmäktige ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i samfällda kyrkofullmäktige. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat.
- Stiftsfullmäktige får besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen vid val till stiftsfullmäktige.
- Stiftsstyrelsen får även fortsättningsvis besluta om indelning av en församling i flera valdistrikt. Ett sådant beslut gäller tills vidare men upphör att gälla vid ändring i församlingsindelningen eller om Stiftsstyrelsen av annat skäl beslutar att upphäva eller ändra indelningen.
- För att skapa rimligare tidsutrymme för arbetet med kandidatanmälningar ska ansökningar om registrering av en gruppbezeichnung och anmälan av kandidater vara inkomna den 15 april i stället för den 15 maj under valåret.
- Ett förtydligande görs av bestämmelserna om när en registrerad nomineringsgrupp ska avregistreras.
- Tiden för när avstämningen ska göras för uppgifterna i röstlängden ändras från 30 till 45 dagar före den ordinarie valdagen. I konsekvens med detta ändras också bestämmelsen om rättelse i röstlängden.
- Det enda krav som ska gälla för någon att vara vittne vid brevröstning ska vara att hon eller han har fyllt 18 år.

Ändrade paragrafer: 3 kap. 9, 53 och 54 §§, 4 kap. 13 §, 7 kap. 4 §, 33 kap. 4 § samt 38 kap. 11, 20, 21, 26, 27, 29, 30, 37, 41, 57, 75 och 82 §§

Nya paragrafer: 38 kap. 16 a och 68 §§, samt närmast före 16 a § en ny rubrik.

Promemorians förslag

Överensstämmer i sak med vårt.

Remissinstanserna

Av de 41 remissinstanserna har 28 yttrat sig över förslagen och flertalet av dessa är positiva. *Ludvika församling* avstyrker förslaget att stiftsfullmäktiges möjlighet att besluta om att valbarheten vid val till stiftsfullmäktige ska vara inskränkt till att personen är folkbokförd inte bara inom stiftet utan också i valkretsen. *Svenska kyrkans valprövningsnämnd* uppmärksammar skillnaden mellan å ena sidan 3 kap. 9 § och 4 kap. 13 §, där det anges att stiftsstyrelsen *får* besluta om antalet ledamöter och ersättare, och å andra sidan 3 kap. 54 §, där det anges att stiftsstyrelsen *bestämmer* antalet ledamöter. Valprövningsnämnden förordar ordet *bestämmer*. Vidare föreslår Valprövningsnämnden att andra stycket i 3 kap. 53 § inleds ”Samfällda kyrkofullmäktige fastställer också antalet ersättare för ledamöter.”, så att det framgår att samfällda kyrkofullmäktige även fastställer antalet ersättare. Valprövningsnämnden anser också att andra ledet i 38 kap. 29 § 1 st framstår som oklart och föreslår därför att andra ledet får bilda en egen mening och föreslår följande lydelse: ”Vad gäller val till kyrkomötet ska kandidaterna i den valkrets som stiftet utgör anmälas hos respektive stiftsstyrelse. Slutligen föreslår Valprövningsnämnden ett förtydligande i 38 kap. 82 § genom att orden ”enligt 16 a och 19 a §§.” läggs till det föreslagna nya stycket. *Stiftsstyrelsen i*

Göteborgs stift uppmärksammar diskrepansen mellan 3 kap. 9 §, 3 kap. 54 § och 4 kap. 13 §. *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift* föreslår också enhetliga skrivningar i 3 kap. 9 och 54 §§, 4 kap. 13 § och även 38 kap. 11 §. De föreslår också ett förtydligande om ersättare i 3 kap. 53 §, liknande det som Valprövningsnämnden föreslagit. Vidare föreslår stiftsstyrelsen att rubriken före 38 kap. 16 a § ska lyda ”Beslut om inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige” i enlighet med rubriken före 38 kap. 12 §. Stiftsstyrelsen föreslår också att andra stycket i 38 kap. 31 § bör utgå. Med de ändrade tiderna för anmälan och förlängd tid kommer stiftsstyrelsen att kunna fastställa samtliga grupp- och kandidatförteckningar den 1 juni, även för de valkretsar som fått förlängd tid. Slutligen konstaterar man att den föreslagna lydelsen av 38 kap. 20 § inte står helt i överensstämmelse med motivtexten där det sägs att det inte bör vara möjligt att göra om valdistriktsindelningen från ett val till ett annat om det inte har skett en förändring i församlingsindelningen. Stiftsstyrelsen har dock inget att invända mot den föreslagna ändringen i kyrkoordningstexten som lämnar en öppning för att ändra eller upphäva valdistriktsindelningen även i andra fall, vilket får antas förutsätta att särskilda skäl föreligger. *Stiftsstyrelsen i Stockholms stift* menar att det kan vara nödvändigt med ett förtydligande i 3 kap. 54 §, i likhet med hur det är formulerat idag, om vad som gäller om berörda församlingar inte kommer överens och därför inte fattar likalydande beslut om antalet ledmöter och andelen ersättare. *Stiftsstyrelsen i Härnösands stift* anser att det bör framgå tydligare av föreslagna 38 kap. 20 § att befintlig valdistriktsindelning består till dess att beslutet upphävs eller ändras. *Stiftsstyrelsen i Västerås stift* anser att kyrkliga samfälligheter ska utgöra en gemensam valkrets oavsett antalet pastorat i samfälligheten. Stiftsstyrelsen anser vidare att det inte behövs två principer för att utse ersättare. Slutligen anser stiftsstyrelsen att 38 kap. 10 och 11 §§ bör moderniseras och omarbetas så att en samfällighet utgör en gemensam valkrets vid val till samfälliga kyrkofullmäktige. *Stiftsstyrelsen i Visby stift* har den övergripande synpunkten när det gäller kyrkliga val att det bara borde ske direkta val till den lokala nivån. Valen till såväl regional som nationell nivå kunde därefter vara indirekta. *Visby Domkyrkoförsamling* delar Stiftsstyrelsens i Visby stift synpunkter gällande direkta och indirekta val. Församlingen anför vidare: Svenska kyrkan bör förenkla sina val, då valen kostar orimliga summor och valdeltagandet är lågt. I en tid av krympande ekonomi ska Svenska kyrkan använda sina pengar till att vara just kyrka och på alla sätt minimera byråkratin. De smärre ändringar som föreslås borde kunna göras på annat sätt än genom ett omfattande remissförfarande och den byråkrati som det medför. *Nässjö församling* anser att de föreslagna ändringar som berör anmälningstiden för kandidater till förtroendeuppdrag blir för kort, vilket kan drabba små nomineringsgrupper. *Kungsängen-Västra Ryds församling* anser att både den föreslagna ändringen i 38 kap. 20 § och bestämmelsens utformning idag vad gäller stiftsstyrelsens samrådsskyldighet försvagar det lokala församlingsstyret.

Tidpunkter för vissa beslut om beslutande organ

Bakgrund och gällande bestämmelser

Vid 2007 års kyrkomöte beslutades om ändringar i kyrkoordningen gällande tidpunkter för när vissa lokala beslut om beslutande organ ska vara fattade och anmälda till stiftsstyrelsen inför kommande val. Enligt t.ex. 3 kap. 4 § ska ett beslut om vilket beslutande organ en församling i en samfällighet ska ha, ha anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret för att gälla. Motsvarande formulering finns även i 3 kap. 9 § 2 st. när det gäller ändrat antal

ledamöter i kyrkofullmäktige. För vissa andra lokala beslut av motsvarande slag finns inte samma slags tydliga tidpunkter fastställda i kyrkoordningen. Exempel på detta ges i det följande.

I 3 kap. 9 § 1 st. sägs att när kyrkofullmäktige ska utses första gången ska beslut fattas senast den 1 februari valåret och om inte så har skett kan stiftsstyrelsen besluta om antal ledamöter i kyrkofullmäktige. Här anges endast att beslutet ska anmälas genast och inte, som i 3 kap. 4 §, något datum när beslutet ska vara anmält till stiftsstyrelsen.

I 3 kap. 54 § regleras när samfällda kyrkofullmäktiges antal ledamöter bestäms första gången. I paragrafen anges inte något datum när beslutet ska vara anmält till stiftsstyrelsen, utan endast att det ska ske genast, medan det i 3 kap. 55 § anges att ett ändrat antal ledamöter i samfällda kyrkofullmäktige ska vara anmält till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret.

I 38 kap. 11 § 3 st. regleras särskild valkretsindelning vid val till samfällda kyrkofullmäktige. Där anges att om samfällda kyrkofullmäktige inte har beslutat om särskild valkretsindelning senast den 1 februari under valåret kan stiftsstyrelsen besluta hur samfälligheten ska delas in i valkretsar. Det motsvarar alltså vad som gäller i fråga om antalet ledamöter i kyrkofullmäktige enligt 3 kap. 9 § 1 st.

Överväganden och förslag

Så långt det är möjligt bör det finnas enhetliga bestämmelser om när beslut avseende de lokala beslutande organen ska ha anmälts till stiftsstyrelsen för att gälla vid kommande kyrkoval. Inte minst för att förenkla informationen till dem som lokalt har att fatta beslut bör samma tidsgräns gälla för de olika beslut som kan fattas i församlingar och samfälligheter. Med dessa utgångspunkter föreslås att det i 3 kap. 9 § ska anges att ett beslut om antalet ledamöter när kyrkofullmäktige utses första gången ska vara anmält till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret. Motsvarande ska också gälla för ett direktvalt kyrkoråd enligt 4 kap. 13 § och för samfällda kyrkofullmäktige enligt 3 kap. 54 §. Av sistnämnda ändring följer att beslut om särskild valkretsindelning enligt 38 kap. 11 § inte längre kan fattas senast den 1 februari. Samfällda kyrkofullmäktiges beslut om särskild valkretsindelning kan inte fattas förrän beslut om antal ledamöter är fattat. Därför bör även ett beslut om särskild valkretsindelning vara anmält till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret.

Flera remissinstanser, däribland Svenska kyrkans valprovsningsnämnd och stiftsstyrelserna i Härnösands respektive Uppsala stift, har uppmärksammat en diskrepans mellan de remitterade förslagen avseende bestämmelserna i 3 kap. 9 §, 4 kap. 13 §, 3 kap. 54 § och 38 kap. 11 §. I 3 kap. 9 §, 4 kap. 13 § och 38 kap. 11 § står i förslaget att stiftsstyrelsen "får besluta" om antalet ledamöter och ersättare, medan det i 3 kap. 54 § står att stiftsstyrelsen "bestämmer" antalet ledamöter och ersättare. Valprovsningsnämnden förordar ordet "bestämmer". Eftersom någon skillnad i sak inte är avsedd bör samma ordalydelse användas och bestämmelserna i stället formuleras så att stiftsstyrelsen "får besluta" om antalet ledamöter och ersättare samt valkretsindelning. Att "får" föreslås är för att stiftsstyrelsen inte ska behöva besluta i de fall där ett beslut i och för sig har fattats av det lokala organet men beslutet av olika skäl inte har kommit in till stiftsstyrelsen i tid, exempelvis pga. problem med postgången. Det måste därför finnas en viss flexibilitet i bestämmelsen. Det bör dock framhållas att förslaget inte innebär att stiftsstyrelsen har möjlighet att undvika att ta sitt ansvar i de fall de lokala beslutande organen av olika skäl inte har beslutat om antalet ledamöter och ersättare eller valkretsindelning.

Bakgrund och gällande bestämmelser

I de beslutande organen på lokal och regional nivå, alltså kyrkofullmäktige, direktvalt kyrkoråd, samfällda kyrkofullmäktige och stiftsfullmäktige, gällde i samtliga fall fram till 2009 års kyrkoval att antalet ersättare skulle utgöra en viss andel, dock högst hälften, av antalet ledamöter som nomineringsgruppen fick i valet. Det fanns också en gemensam regel om att det från varje nomineringsgrupp, oavsett antalet ledamöter, skulle utses minst två ersättare. Dessa bestämmelser gällde även vid valet 2009 för alla de uppräknade beslutande organen utom samfällda kyrkofullmäktige. 2007 års kyrkomöte beslutade nämligen att det ska utses lika många ersättare som ledamöter i samfällda kyrkofullmäktige. En bakgrund till detta beslut var att den s.k. demokratiutredningen i betänkandet *Välja med förtroende* (Svenska kyrkans utredningar 2006:2) föreslog att det skulle vara indirekta val till samfällda kyrkofullmäktige. I linje med detta föreslog utredningen också att det, i likhet med vad som gäller vid indirekta val i övrigt, skulle utses lika många ersättare som ledamöter i samfällda kyrkofullmäktige. Kyrkomötet beslutade dock inte om indirekta val till samfällda kyrkofullmäktige, men däremot att det ska utses lika många ersättare som ledamöter.

Beslutet fick tydliga konsekvenser i kyrkovalet 2009. Nomineringsgrupperna behövde anmäla en stor mängd kandidater för att åtminstone ha tillräckligt många kandidater för att kunna besätta alla ledamöts- och ersätтарыppdrag. I vissa samfälligheter krävdes uppemot sextio kandidater. Detta fick i sin tur en administrativ konsekvens. I det ordinarie valsystemet och på de ordinarie valseدلarna fanns det inte möjlighet att trycka det antal kandidater som krävdes, utan specialrutiner fick införas. Rutinerna ökade både osäkerheten och kostnaderna. En ytterligare konsekvens var att garantin för att alla grupper har minst två ersättare försvann vilket i sin tur medförde att risken för att det skulle saknas tjänstgörande ledamöter vid ett sammanträde ökade.

Överväganden och förslag

Beslutet vid 2007 års kyrkomöte om ändrat antal ledamöter i samfällda kyrkofullmäktige fattades på grundval av Organisationsutskottets betänkande 2007:5 *Valfrågor*. I betänkandet anger utskottet att det föreslår att antalet ersättare ska vara lika stort som antalet ledamöter. Det finns dock inga motiv angivna för denna ändring i kyrkoordningen och det är därför inte möjligt att ange varför bestämmelsen ändrades. Utifrån erfarenheterna vid 2009 års kyrkoval och med hänsyn till att bestämmelserna om olika direkta val bör vara så likartade som möjligt om det inte finns särskilda skäl, föreslår kyrkostyrelsen en återgång till tidigare bestämmelser om antal ersättare i samfällda kyrkofullmäktige. Det innebär alltså att antalet ersättare ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i samfällda kyrkofullmäktige. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat. Den sistnämnda ändringen innebär att 38 kap. 68 §, med bestämmelser om hur ersättare utses i samfällda kyrkofullmäktige, behöver återinföras i kyrkoordningen. Den paragrafen, som avser att garantera att minst två ersättare utses, upphörde att gälla när 2007 års kyrkomöte ändrade nu aktuella bestämmelser.

Inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige

Bakgrund och gällande bestämmelser

2008 års kyrkomöte uppdrog åt kyrkostyrelsen att till kyrkomötet 2009 återkomma med förslag om ändring i kyrkoordningen så att valbarheten skulle vara inskränkt till valkretsens vid val till stiftsfullmäktige. Kyrkostyrelsen lade fram ett förslag om detta i skrivelsen KsSkr 2009:3 *Ändringar i kyrkoordningen*. I sitt betänkande Kr 2009:1 *Ändringar i kyrkoordningen* konstaterade Kyrkorättsutskottet att förslaget i kyrkostyrelsens skrivelse, vilket hade tillstyrkts av Organisationsutskottet, hade utformats i enlighet med uppdraget från 2008 års kyrkomöte. Kyrkorättsutskottet noterade samtidigt att det under remissbehandlingen och i kyrkostyrelsens skrivelse hade framförts att det kunde finnas skäl för en lösning där det lämnas till stiftens att göra egna bedömningar om man önskar införa inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige. Med hänvisning till detta fann Kyrkorättsutskottet att förslaget inte borde genomföras i den föreliggande utformningen. Kyrkorättsutskottet föreslog i stället att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att bereda frågan på nytt. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Det finns inga i kyrkoordningen givna valkretsar vid val till stiftsfullmäktige men det finns ändå bestämmelser som styr valkretsarnas utformning. En valkrets ska enligt bestämmelserna i 38 kap. 15 § i kyrkoordningen omfatta ett eller flera kontrakt. Om det finns synnerliga skäl kan kyrkostyrelsen enligt 38 kap. 16 § på begäran av stiftsfullmäktige besluta om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen. Valkretsarna ska utformas så att varje valkrets får minst fem fasta valkretsmandat. Därtill ska en valkrets ha en sammanhängande gränslinje. Inom ramen för dessa bestämmelser är det stiftsfullmäktige som beslutar hur stiftet ska indelas i valkretsar.

Beträffande valbarheten till uppdrag som förtroendevald i stiftet och därmed som ledamot eller ersättare i stiftsfullmäktige gäller, utöver de allmänna valbarhetsvillkoren för alla förtroendevalda, att man ska vara folkbokförd i en församling inom stiftet, 33 kap. 4 §. Härtill finns bestämmelser om att vissa anställda inte kan väljas till uppdrag som förtroendevald i stiftet. I och med att valbarheten inte är inskränkt till valkretsens kan dock var och en som uppfyller valbarhetsvillkoren väljas som ledamot eller ersättare i stiftsfullmäktige från vilken som helst av valkretsarna.

Valbarheten är ett villkor såväl för att kunna väljas till ett visst uppdrag som för att ha kvar uppdraget. I 33 kap. 10 § sägs nämligen att om en förtroendevald upphör att vara valbar upphör också uppdraget genast. Det finns ett par undantag från denna regel. Ett undantag infördes när 2007 års kyrkomöte beslutade att valbarheten vid val till kyrkomötet ska vara inskränkt till valkretsens. Om valbarheten upphör bara därför att någon flyttar från stiftet får han eller hon ändå behålla sitt uppdrag som ledamot eller ersättare i kyrkomötet under resterande del av mandatperioden.

Om en person är valbar eller inte avgörs av förhållandena när ett val äger rum. Vid de direkta valen till beslutande organ måste den som utses alltså vara valbar på valdagen. Det går inte att med säkerhet avgöra före valdagen om en viss person kommer att vara valbar eller ej utom i fråga om åldern, om valbarhetsvillkoret att vara döpt redan är uppfyllt.

Det finns i 38 kap. 60 § bestämmelser om ogiltiga valsedlar. Där sägs att en valsedel är ogiltig om den

- saknar beteckning på nomineringsgrupp eller har mer än en sådan beteckning,

- har en beteckning för någon nomineringsgrupp som inte finns på den av stiftsstyrelsen enligt 31 § fastställda grupp- och kandidatförteckningen för valkretsen, eller
- har kännetecken som uppenbart har gjorts med avsikt.

Det finns ingen bestämmelse om att det på en valsedel måste finnas en i valkretsen valbar kandidat. Avsaknaden av valbara kandidater på den fastställda grupp- och kandidatförteckningen för en viss valkrets medför naturligtvis att det inte kan väljas någon ledamot från nomineringsgruppen i valkretsen i fråga. Vid val till stiftsfullmäktige finns dock utöver de fasta valkretsmandaten även utjämningsmandat. När utjämningsmandaten fördelas räknas nomineringsgruppernas röstetal i hela stiftet samman. En beräkning görs så att fördelningen av alla mandat i stiftsfullmäktige blir proportionell mot nomineringsgruppernas röstetal i hela stiftet, 38 kap. 73 §. Vid denna fördelning blir även de valsedlar av betydelse som en nomineringsgrupp får i valkretsar där de inte har någon valbar kandidat.

Överväganden och förslag

I uppdraget till kyrkostyrelsen från 2009 års kyrkomöte talas bara om att på nytt bereda frågan om inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige. Mot bakgrund av vad som står i betänkandet från Kyrkorättsutskottet får det förstås på det sättet att ett förslag ska utarbetas som innebär att stiftsfullmäktige kan besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen.

Det finns anledning att notera att ändringar i kyrkoordningen som medför att inskränkt valbarhet kan gälla vid val till stiftsfullmäktige om fullmäktige så beslutar gör kyrkoordningen mer komplicerad. Eftersom det ska kunna tillämpas olika valbarhetsbestämmelser för samma slags val måste bestämmelserna ange vad som gäller i olika fall. På detta sätt finns en viss motsättning mellan uppdraget från 2009 års kyrkomöte och en övergripande strävan att förenkla kyrkoordningen.

Det har förekommit att en nomineringsgrupp som inte ställer upp i ett visst stift, alltså inte har funnits på grupp- och kandidatförteckningen därför att den inte har några kandidater i det stiftet, ändå har fått röster där. Väljare har skrivit nomineringsgruppens namn på en blank valsedel. I detta fall kommer valsedeln att vara ogiltig eftersom en grund för ogiltighet enligt de redovisade bestämmelserna är att en valsedel inte har beteckningen på någon nomineringsgrupp som finns på den fastställda grupp- och kandidatförteckningen för valkretsen. Om en för valet registrerad nomineringsgrupp medvetet anmäler minst en kandidat torde däremot valsedeln inte bli ogiltig vare sig den anmälda kandidaten i något skede är valbar eller ej. Därmed kan de röster som gruppen får i valkretsen bidra till att man får ett utjämningsmandat i någon annan valkrets inom stiftet.

Även om det inte finns några uttryckliga bestämmelser torde det stå klart att en nomineringsgrupp inte kan delta i ett val genom att enbart anmäla att gruppen deltar i en viss valkrets, alltså utan att anmäla någon kandidat. För att det ska vara fråga om ett val av det slag som behandlas i kyrkoordningens kapitel 38 krävs det att valet gäller både registrerade nomineringsgrupper och anmälda kandidater. Valet handlar om att utse personer till uppdrag som ledamöter och ersättare i beslutande organ. Därför kan en grupp som saknar kandidater inte delta i ett val. Det kan ses som tveksamt i relation till väljarna om en nomineringsgrupp har kandidater som man inte räknar med att de är valbara. Väljarna räknar naturligtvis med att det går att rösta på alla nomineringsgrupper som ställer upp i en viss valkrets. En väljare som i efterhand får veta att hans eller hennes röst kan ses som bortkastad i valkretsen kan känna sig lurad. Det är också problematiskt om det finns kandidater som man tror att man kan ge en personröst

på men som inte är valbara. Den situationen uppstår visserligen även om en kandidat har mist sin valbarhet från det att anmälan gjordes och fram till valdagen. Det kan dock betecknas som mer besvärande om man medvetet anmäler kandidater och inte avser att de ska vara valbara.

I den tidigare redovisningen av gällande bestämmelser har konstaterats att det inte sägs något i bestämmelserna om ogiltiga valsedlar om avsaknad av valbara kandidater som en ogiltighetsgrund. Mot bakgrund av det som här sagts om att valet avser både anmälda kandidater och registrerade nomineringsgrupper skulle det kunna införas en ytterligare grund för när valsedlar är ogiltiga, nämligen när de inte har någon valbar kandidat. Det skulle då vara fråga om en på valdagen valbar kandidat. Någon sådan ändring i bestämmelserna gjordes emellertid inte när 2007 års kyrkomöte beslutade att valbarheten till kyrkomötet ska vara inskränkt till stiftet som valkrets. Därför läggs inte heller något sådant förslag fram när bestämmelserna nu föreslås ändras så att valbarheten kan bli inskränkt till valkretsen vid val till stiftsfullmäktige.

I 7 kap. 4 § finns bestämmelser om antalet ersättare i stiftsfullmäktige. Antalet ersättare ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje nomineringsgrupp får i stiftsfullmäktige. Om det uppkommer ett decimaltal avrundas detta till närmast högre hela tal. Det ska alltid utses minst två ersättare från varje nomineringsgrupp som har något mandat i stiftsfullmäktige. Utfallet av dessa bestämmelser, tillsammans med bestämmelserna i 38 kap. 82 § om hur ersättare inträder i tjänst, ändras om valbarheten blir inskränkt till valkretsen. I de sedan tidigare gällande bestämmelserna i 38 kap. 69 § om hur ersättare inträder i tjänst i samfällda kyrkofullmäktige föreskrivs att ersättare inte kan tjänstgöra över valkretsgränserna om det är inskränkt valbarhet vid valet till samfällda kyrkofullmäktige. Samma begränsning infördes i bestämmelserna i 82 § såvitt gäller kyrkomötet när beslut fattades om inskränkt valbarhet vid valet dit. Att valbarheten är inskränkt till valkretsen innebär att såväl ledamöter som ersättare bara kan tjänstgöra som företrädare för den valkrets där de är valda. Följande båda exempel illustrerar möjliga konsekvenser av införande av inskränkt valbarhet.

En nomineringsgrupp har fått sammanlagt 12 mandat i sex olika valkretsar vid val till stiftsfullmäktige. I regel brukar man besluta att ersättarkvoten ska vara 0,5. Antalet ersättare beräknas i relation till det totala antalet ledamöter. I detta fall ska alltså gruppen i fråga ha sex ersättare i stiftsfullmäktige. Skillnaden mellan tabell 1 och tabell 2 gäller hur nomineringsgruppens ledamöter är fördelade mellan valkretsarna. Med tillämpning av bestämmelserna i 38 kap. 80 § första stycket har det utsetts en ersättare i varje valkrets. Detta ger i båda exemplen som resultat att nomineringsgruppen får sex ersättare och därmed ett tillräckligt antal. (I tabellerna markeras de som har utsetts till ledamöter med L och de som blivit ersättare med E.)

Exempel 1 Gällande bestämmelser om antal ersättare

Valkrets 1	Valkrets 2	Valkrets 3	Valkrets 4	Valkrets 5	Valkrets 6
Ason L	Stark L	Björk L	Swahn L	Qvist L	Lund L
Bson E	Modig E	Gran L	Dufva E	Lööf L	Berg E
Cson	Hård	Lind L	Strutz	Green L	Skog
Dson		Lönn L		Roth E	
		Ek L		Croona	
		Alm E			
		Asp			
		Rönn			

Exempel 2 Gällande bestämmelser om antal ersättare

Valkrets 1	Valkrets 2	Valkrets 3	Valkrets 4	Valkrets 5	Valkrets 6
Ason L	Stark L	Björk L	Swahn L	Qvist L	Lund L
Bson L	Modig E	Gran L	Dufva E	Lööf L	Berg E
Cson L	Hård	Lind L	Strutz	Green L	Skog
Dson E		Lönn E		Roth E	Sjöo
Eson		Ek		Croona	
		Alm			
		Asp			
		Rönn			

Gällande bestämmelser – där valbarheten inte är inskränkt till valkretsen och ersättare tjänstgör över valkretsgränserna – gör ingen skillnad i fråga om vilka som blir ersättare. Däremot blir det skillnad om flera ledamöter är frånvarande. Om både Gran och Lind i valkrets 3 i exempel 1 har förhinder kommer gruppen att ha en tom plats när stiftsfullmäktige sammanträder. Det finns bara en Alm som ersättare för de fem ledamöterna i valkrets 3. Till skillnad mot vad som är fallet när valbarheten inte är inskränkt till valkretsen kan inte någon av ersättarna i de andra valkretsarna tjänstgöra för ledamöterna i valkrets 3. I exempel 2 finns det tre valkretsar med tre ledamöter som bara har en gemensam ersättare.

Före kyrkoordningens ikraftträdande gällde enligt föreskrifter i kyrkolagen (1992:300) att antalet ersättare skulle beräknas valkretsvis när man hade beslutat om inskränkt valbarhet vid val till en samfällighets kyrkofullmäktige. Motsvarande föreslås gälla vid inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige. Med en ersättarkvot på 0,5 beräknat per valkrets och med bibehållande av bestämmelsen att ett brutet tal utjämnas till närmast högre heltal kommer det i stället för sex ersättare att väljas nio stycken. Detta framgår i de båda tabellerna ovan där hänsyn har tagits till förslaget till ändringar 7 kap. 4 § om antalet ersättare i stiftsfullmäktige.

Det finns redan vid två val bestämmelser om inskränkt valbarhet. Vid val till kyrkomötet är valbarheten enligt 38 kap. 19 a § inskränkt till valkretsen, vilken i detta fall är stiftet. Samfällda kyrkofullmäktige får enligt 38 kap. 12 § besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen. I dessa båda fall gäller olika bestämmelser för den som är vald till ledamot eller ersättare och flyttar från valkretsen under mandatperioden. Enligt huvudbestämmelserna i 33 kap. 10 § upphör uppdraget om en förtroendevalds valbarhet upphör. Detta innebär att den som är ledamot eller ersättare i samfällda kyrkofullmäktige och flyttar till en ny församling som inte tillhör den valkrets för vilken han eller hon är vald mister sitt uppdrag. Detta gäller oavsett det gäller flyttning till en församling inom eller utom samfälligheten i fråga. Beträffande uppdrag som ledamot eller ersättare i kyrkomötet finns däremot en undantagsbestämmelse i 33 kap. 10 §. Den innebär att den som under mandatperioden flyttar till ett annat stift behåller sitt uppdrag som ledamot eller ersättare i kyrkomötet. Man kan därför överväga vilken av dessa två modeller som bör gälla för uppdrag i stiftsfullmäktige. Det finns den likheten mellan föreliggande förslag beträffande inskränkt valbarhet vid val till stiftsfullmäktige och val till samfällda kyrkofullmäktige att det bara är fråga om en *möjlighet* att besluta att valbarheten ska vara inskränkt till valkretsen, inte en genom kyrkoordningen reglerad inskränkning. Det kan då finnas anledning att samma bestämmelser ska gälla för stiftsfullmäktige som för samfällda kyrkofullmäktige vid flyttning. Därför föreslås ingen ändring av 33 kap. 10 §.

Valdistriktsindelning

Bakgrund och gällande bestämmelser

Enligt 38 kap. 20 § är varje församling ett valdistrikt. En församling kan dock indelas i flera valdistrikt. Beslut om indelning i valdistrikt fattas av stiftsstyrelsen efter samråd med valnämnden.

För varje valdistrikt ska finnas en vallokal som ska hållas öppen på valdagen. Indelning i valdistrikt görs för att säkerställa att inte alltför många väljare ska rösta i samma vallokal. Det är därmed bara större församlingar med många väljare som det kan finnas anledning att dela in i valdistrikt.

Arbetet med valdistriktsindelning och kvalitetssäkring av valdistriktsindelningen är en stor och omfattande hantering. Det är framför allt stiftet som får ägna mycket tid åt detta arbete men även valkansliet på nationell nivå.

Överväganden och förslag

Det kan diskuteras om kostnaden för arbetet med valdistriktsindelning inte är större än den nytta som valdistrikten medför. I de större församlingarna – det gäller såväl när man ser till antalet medlemmar som till den geografiska omfattningen – finns behov av flera röstningslokaler på valdagen. Detta skulle gå att lösa genom att istället för valdistrikt i större utsträckning arbeta med särskilda röstmottagningsställen på valdagen. På röstkortet framgår vilka särskilda röstmottagningsställen som finns inom varje valnämnds ansvarsområde. Ett sätt att minska kostnaderna för kyrkovalet skulle därför kunna vara att ta bort möjligheten att dela in församlingar i flera valdistrikt.

Det finns dock skäl som talar mot att ta bort möjligheten till valdistriktsindelning. Röster från särskilda röstmottagningsställen som är öppna på valdagen ska lämnas i vallokalen innan röstmottagningen avslutas. Det innebär att det måste vara olika öppettider för en församling i olika vallokaler. Detta gäller visserligen sedan tidigare i den utsträckning som man har särskilda röstmottagningsställen på valdagen. I många val har man dock i större församlingar vallokaler med samma öppettider vilket bör vara en fördel från informations-synpunkt. Vidare torde det bli en fördröjning av resultatet från den preliminära röstsammanräkningen om vallokaler ersätts av särskilda röstmottagningsställen. Det är en omständligare procedur att i vallokalen ta hand om de röster som kommer från särskilda röstmottagningsställen och i de stora församlingarna blir det många röster som ska räknas på valnatten. Det är visserligen inte självklart att man behöver få fram ett resultat från kyrkovalet lika snabbt som hittills skett. Mandatperioden för dem som väljs börjar först vid det kommande årsskiftet även om man sammanträder redan i slutet av valåret i beslutande organ på lokal nivå och i stiftet. Det har dock bl.a. i kyrkomötet funnits tydliga förväntningar på att få fram ett valresultat så snart som möjligt.

Mot bakgrund av det som här redovisats föreslås att det fortfarande ska vara möjligt att dela in en församling i flera valdistrikt. Flera remissinstanser, däribland Stiftsstyrelsen i Uppsala stift, har haft synpunkter på förslaget till ändring av 38 kap. 20 §. I enlighet med dessa görs därför en justering av förslaget, så att det tydligt framgår att ett beslut om indelning av en församling i flera valdistrikt gäller tills vidare men att det upphör att gälla vid ändringar i församlingsindelningen. Vidare föreslås en viss utvidgning av bestämmelsen. Stiftsstyrelsen ska även av annat skäl än ändring i församlingsindelningen få upphäva eller ändra indelningen i valdistrikt. Anledningen till detta förslag till ändring är att det kan uppstå situationer där en ändring av indelningen i valdistrikt är lämplig. Exempel på sådana fall där det kan finnas skäl till upp-

hävande eller ändring av indelningen kan vara att ett nytt bostadsområde tillkommer i församlingen och att församlingen därför växer kraftigt eller att det vid tidigare val har visat sig att den rådande indelningen inte fungerat på ett tillfredsställande sätt.

KsSkr 2011:3

Tidpunkter för ansökan om gruppbe-teckning och anmälan av kandidater

Bakgrund och gällande bestämmelser

Det finns ett antal bestämmelser om tidpunkten för när ansökan om registrering av en gruppbe-teckning och anmälan av kandidater ska vara inlämnade. Grundläggande är att det i 38 kap. 21 § sägs att ansökan om registrering av en gruppbe-teckning ska vara inkommen den 15 maj under valåret och att samma tidpunkt gäller för när kandidater ska vara anmälda enligt 29 §. Övriga tidpunkter som t.ex. när anmälan av kandidater ska göras om tiden för anmälan förlängs är relaterade till den 15 maj. Detsamma gäller bestämmelsen i 31 § att stiftsstyrelsen senast den 1 juni under valåret ska fastställa grupp- och kandidatförteckning över de nomineringsgrupper som har registrerat gruppbe-teckning och anmält kandidater.

En mycket stor andel av kandidatanmälningarna kommer in de allra sista dagarna. Efter det att anmälningar har kommit in ska de eventuellt kompletteras av nomineringsgruppen (vilket ofta behövs), registreras, korrektur ska skickas ut och eventuella ändringar till följd av korrekturen ska göras. Dessutom ska stiftens och valkansliet göra ett flertal kontroller av uppgifterna.

Överväganden och förslag

Det blir med gällande bestämmelser för kort tid för att riktigt hinna med de uppgifter som måste hanteras från det att ansökningar om gruppbe-teckningar och anmälan av kandidater ska vara inkomna den 15 maj och fram till att grupp- och kandidatförteckningar ska vara fastställda den 1 juni. Vid valet 2009 fick flera stift mycket kort om tid för korrekturhanteringen då de måste registrera anmälda kandidater ända till slutet av vecka 22 (25–29 maj). Efter det att grupp- och kandidatförteckningarna fastställts skedde en stor mängd ändringar i dessa, så kallade självrättelser, vilka i flera fall berodde på den tidigare tidspressen. I mars 2010 beslutade valprövningsnämnden i ett överklagande att en genomförd självrättelse inte var korrekt. Det kan mot den bakgrunden konstateras att möjligheten att göra sådana rättelser är begränsad.

Även vid tidigare val har det varit problematiskt att kandidater i mycket stor utsträckning anmäls i slutet av anmälningstiden. Problematiken har dock blivit större då grupp- och kandidatförteckningar numera ska fastställas. Det bedöms inte möjligt att komma till rätta med problemen genom ytterligare informationssatsningar. Det är heller inte lämpligt att avskaffa ordningen med fastställande av grupp- och kandidatförteckningar. De motiv som fanns för att införa bestämmelser om fastställande av dessa förteckningar kvarstår. Det har visat sig vara av värde att det genom beslut om fastställande av grupp- och kandidatförteckningar görs klart i god tid före valet vilka grupper och kandidater som deltar. Det ger en trygghet både för nomineringsgrupperna och för valorganisatörerna. Det är inte lämpligt att senarelägga tidpunkten för att fastställa grupp- och kandidatförteckningar. Det skulle i så fall ske mitt i sommaren med de svårigheter som detta innebär för både nomineringsgrupperna, valorganisatörerna och för valprövningsnämnden.

Den lösning som återstår för att lösa de föreliggande problemen är att tidigarelägga tidpunkten för ansökan om gruppbe-teckning och anmälan av kandidater. Detta ökar förvisso tiden mellan anmälan och valdag men vinsterna som uppstår genom att valet kan genomföras på ett bättre och säkrare sätt överväger. Därför föreslås att tiden för ansökan om registrering av gruppbe-teckning och anmälan av kandidater ändras från den 15 maj till den 15 april. Denna tidpunkt överensstämmer också med den tidpunkt som gäller vid de allmänna valen.

Ett specifikt problem som har diskuterats i samband med hanteringen av kandidatanmälningarna är ordningen att varje kandidat skriftligen ska lämna sitt medgivande att kandidera. Ett smidigare sätt att hantera detta skulle underlätta arbetet med anmälningarna. I betänkandet *Välja med förtroende* föreslogs att det av anmälan av kandidater skulle framgå att kandidaterna hade gett nomineringsgruppen tillstånd att anmäla dem. Ansvaret för att kontrollera att alla kandidater verkligen bejakar sin kandidatur och för att visa detta skulle alltså fullt ut ligga på nomineringsgruppen. Den som gör anmälan skulle, istället för varje enskild kandidat, skriftligen intyga att anmälan hade stöd från den enskilda kandidaten. En förändring av detta slag avstyrktes dock av Organisationsutskottet vid 2007 års kyrkomöte i betänkandet O 2007:5 *Valfrågor* och därför läggs inget förslag till förändring fram på denna punkt.

Avregistrering av nomineringsgrupp

I 38 kap. 26 § finns bestämmelser om när en registrerad nomineringsgrupp ska avregistreras. På en punkt har det visat sig att man har uppfattat det som oklart vad bestämmelserna egentligen avser. Det gäller andra stycket i den nämnda paragrafen där det sägs att en nomineringsgrupp ska tas bort ur registret med nomineringsgrupper om den inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till kyrkomötet, stiftsfullmäktige, samfällda kyrkofullmäktige, kyrkofullmäktige eller till ett direktvalt kyrkoråd. Det har uppfattats som oklart om en grupp som t.ex. är registrerad för val till kyrkomötet men inte anmäler kandidater till detta val men till andra val ska vara kvar som registrerad nomineringsgrupp på kyrkomötesnivån. Det bör i och för sig stå klart att en nomineringsgrupp ska finnas kvar som registrerad nomineringsgrupp för det val som den ursprungligen har registrerats om den fortsätter att anmäla kandidater för något val där den kan delta. Eftersom det uppstått tveksamheter om bestämmelsens innebörd kan det ändå finnas anledning att göra ett förtydligande. Därför förelås att det ska anges att en nomineringsgrupp ska strykas ur registret över nomineringsgrupper om den inte har anmält kandidater vid *något* val för två ordinarie val i följd. Det bör då stå klart att det inte spelar någon roll till vilket val kandidater har anmälts för att registreringen ska kvarstå. Det bör också noteras att det inte idag finns, och inte heller med det föreslagna förtydligandet avses finnas, några bestämmelser som ger det organ som beslutat om en registrering rätt att ändra registreringens omfattning och därmed också ändra nomineringsgruppens namn.

Tidpunkt för upprättande av röstlängd

Gällande bestämmelser

I 38 kap. 37 § anges att kyrkostyrelsen ska upprätta en röstlängd för varje valdistrikt med dem som har rösträtt vid valen. Till grund för röstlängden ska ligga de uppgifter om röstberättigade som gäller 30 dagar före valdagen. De uppgifter om röstberättigade som tas in i röstlängden utgör också grund för

Överväganden och förslag

Tiden är mycket knapp mellan datum för uttag av uppgifter från medlemsregistret och datum för när röstkorten ska vara väljarna tillhanda. Den tidspress som uppstår är större än den som finns i de allmänna valen. Skälet till detta är att Svenska kyrkan måste vänta på att medlemsregistret uppdateras med de senaste ändringarna i folkbokföringen innan ett uttag kan ske ur medlemsregistret. Detta innebär att uttaget kan ske tidigast elva dagar före det att röstkorten ska vara de röstberättigade tillhanda. Denna tidspress innebär ökade kostnader hos de IT-leverantörer som används i valet, ökade personalkostnader hos Svenska kyrkan och att det finns ett mycket begränsat urval av tryckerier som klarar av att trycka röstkorten på den korta tid som står till förfogande. I kyrkovalet 2009 ansågs röstkortsproduktionen vara den enskilt största risken för ett korrekt genomförande av kyrkovalet. För att öka säkerheten och minska kostnaderna något bör tiden mellan uttaget i 38 kap. 37 § och det datum när röstkorten ska vara framme enligt 38 kap. 39 § öka. Därför föreslås att datum för avstämning av uppgifterna för röstlängd och röstkort flyttas från 30 till 45 dagar före valdagen och att bestämmelsen om rättelse i röstlängden ändras i enlighet med detta.

En konsekvens av att flytta datumet för avstämning från 30 till 45 dagar före valdagen är att de som folkbokförs i en annan församling under dessa 45 dagar, istället för 30 dagar som idag, behåller rösträtten till sin gamla församling. Bedömningen är dock att de positiva effekterna av en sådan ändring överväger.

Vittne vid brevröstning

I 38 kap. 57 § anges vem som får vara vittne vid brevröstning och alltså intyga att brevrösten gjorts i ordning på rätt sätt. Där sägs som huvudregel att ett vittne ska ha fyllt 18 år. Det finns vidare bestämmelser om att vissa personer inte får vara vittne. Det gäller den som är väljarens make, barn, makens barn, sambo eller sambons barn.

Bestämmelserna om vem som kan vara vittne vid brevröstning har motsvarat vad som tidigare gällde vid de allmänna valen. I den vallag som trädde i kraft den 1 januari 2006 anges bara att ett vittne ska vara 18 år. Det finns inte längre kvar bestämmelser om att vissa nära anhöriga inte får vara vittnen. I det tidigare nämnda betänkandet *Välja med förtroende* föreslogs att motsvarande ändring skulle göra i kyrkoordningen. Vid remissbehandlingen riktades inga invändningar mot det förslaget. Det kom dock inte att genomföras när 2007 års kyrkomöte beslutade vissa ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val. Vid 2009 års kyrkovalet uppstod diskussioner om andra anhöriga än de uppräknade såsom föräldrar kunde vara vittnen. Det finns goda skäl för att på detta område ha samma bestämmelser vid kyrkovalet som vid de allmänna valen. Det bör vara tillräckligt att det anges i kyrkoordningen att ett vittne ska ha fyllt 18 år. Därför föreslås att det på denna punkt görs en ändring i kyrkoordningen.

Övriga ändringar i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag att kyrkostyrelsen och kyrkomötet genomgående stavas med liten begynnelsebokstav i kyrkoordningen.

Liten begynnelsebokstav på kyrkomötet och kyrkostyrelsen

I betänkandet *Förslag till kyrkoordning* (Svenska kyrkans utredningar 1998:1) angavs i avsnittet om kyrkoordningens språk att för detta ska gälla detsamma som för modernt lagspråk.

Enligt Ds 2009:38 *Myndigheternas skrivregler* används liten bokstav bl.a. i vissa funktionsbeteckningar, kortformer av domstolar, centrala, regionala och lokala myndigheter, nämnder m.fl. när de inte har karaktären av namn, samt regeringen och riksdagen. Med anledning härav föreslås att kyrkostyrelsen och kyrkomötet genomgående stavas med liten begynnelsebokstav i kyrkoordningen.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

KsSkr 2011:3

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 18-19 maj 2011.

Närvarande: ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, ledamöterna Levi Bergström, Ingrid Smittsarve, Anna Lundblad Mårtensson, Iréne Pierazzi, Nils Gårder, Hans Wallmark, Annette Lundquist Larsson, Lars Johnsson, Lennart Sacrédeus, Birgitta Halvarsson, Mats Hagelin, Sten Elmberg och Bo Hanson samt tjänstgörande ersättare Mary Österström.

Föredragande: Rättschefen Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2011:3 Ändringar i kyrkoordningen – försöksordning, valfrågor m.m.